

ЗМІСТОВІ, ТЕХНОЛОГІЧНІ Й ГАЛУЗЕВІ АСПЕКТИ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

УДК 378.14

С. А. БУРИЙ

Хмельницький національний університет

ТЕХНОЛОГІЯ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Розглянута проблема створення ефективної технології освітнього менеджменту як на рівні навчального закладу так і безпосередньо навчального процесу.

The problem of efficient educational management technology formation at institutional level as well as educational process level has been researched.

Ключові слова: технологія, процес, освіта, менеджмент.

Сучасний рівень освіти в нашій державі визначає її подальший розвиток. Це стосується, в першу чергу, економіки, що безпосередньо впливає на зростання доходів населення, можливості задоволення різноманітних проблем, стабільності в сфері національної безпеки.

Прослідковується чіткий взаємозв'язок з освіченістю працівників, їх кваліфікацією, можливістю реалізувати свій інтелектуальний потенціал, втілити в життя нові ідеї, розробки, тобто реалізовувати інноваційний напрям розвитку суспільства. Екстенсивний шлях поступово вичерпує себе, що є абсолютно об'єктивним процесом, коли природні ресурси з плином часу вичерпують себе.

На теперішній час, все більше значення має освіта, яка для багатьох верств населення стає специфічним товаром і засобом до існування. Але постає проблема відповідності освіти тим швидким перетворенням які йдуть в економіці держави [2, с. 91-104].

Дуже суттєву роль в досягненні відповідного рівня освіти грає її організація, управління, координація, мотивація. Тобто мова має йти про освітній менеджмент, який є досить специфічною категорією, так як стосується унікальної здатності кожної людини – інтелекту.

Треба відмітити, що проблемам становлення і розвитку освітнього менеджменту на Україні приділяється все більше уваги.

Можна виділити наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених В.Г. Афанасьєва, В.П. Бєха, Л.А. Богачека, М.В. Гринькова, Л.В. Губи, В.В. Маслова, Л.І. Федулової, В.В. Шаркунова, О.Г. Штепи та інших.

Але в той же час, недостатньо розробляти певні концепції, теорії освітнього менеджменту. Освіта є дуже рухливою галуззю, за якою наша держава, на превеликий жаль, не займає провідних позицій в світі. Хоча треба відмітити, що інтелектуальний потенціал учасників навчального процесу дуже високий, але йому потрібно створити відповідні умови через суб'єктів навчального процесу. Тільки поєднання процесу управління освітнім закладом з процесом навчання дасть потрібний рівень освіти. Механізмом реалізації такого поєднання повинна стати ефективна технологія освітнього менеджменту.

Але перед тим як конкретизувати складові технології освітнього менеджменту, доцільно розглянути взаємодію елементів, які і створюють освітній процес [1].

В зв'язку з тим, що людина постійно знаходиться в так званому „інформаційному середовищі” на неї йде зовнішній потік відомостей, тобто різного роду зовнішній вплив, який відчувається і на рівні свідомості, і на рівні підсвідомості через сприймання органами чуття звуку, кольору, тепла, холоду, смаку і т.п.

Але з причин того, що таких відомостей дуже багато, мозок людини відсіює непотрібне, несуттєве, тобто включається функція „розуміння”. Внаслідок цього відомості перетворюються в інформацію. В процесі усвідомлення, інформація вже може стати знаннями. І ось тут, на мій погляд, дуже часто плутають два терміни „знання” і „освіта”.

Знання виступають у свідомості людини як відображення зовнішнього та внутрішнього світу через думки, уявлення, поняття і т.п. А ось освіту людина отримує в тому випадку, коли знання перетворюються в свідоме розуміння того де, як, коли, навіщо можна застосовувати їх для задоволення своїх потреб. І в той же час між знаннями і освітою не вистачає ще однієї ланки – досвіду, який може бути набутиим, інтуїтивним, генетичним, або ще якимось іншим. Головне, щоб знання отримувались разом з певним досвідом. Тоді людина дійсно отримує освіту і вже при її застосуванні, наприклад, на робочому місці, буде оцінюватись її кваліфікація. Цей процес отримання освіти можна відобразити схематично (рис. 1).

Звичайно, цей процес представлений в спрощеному вигляді, але одразу видно його „слабкі” ланки.

В першу чергу, це кількість, необхідність, якість інформації, яку під час навчання повинен засвоїти той же студент. Чи ставимо ми собі запитання: а чи всі учасники навчального процесу можуть протягом 4-5 років засвоїти той обсяг інформації, який від них вимагається у навчальних закладах? Чи всі розуміють необхідність в майбутньому цієї інформації, який рівень відторгнення частки інформації? І чи здатна молода людина визначити доцільність інформації, яка надходить ззовні, щоб вона свідомо перейшла в стан знань? Важко відповісти на ці питання, але навіть на рівні держави йде постійна дискусія стосовно кількості тих предметів, які викладаються у навчальних закладах. І не тільки кількості, але й обсягу, і доцільності.

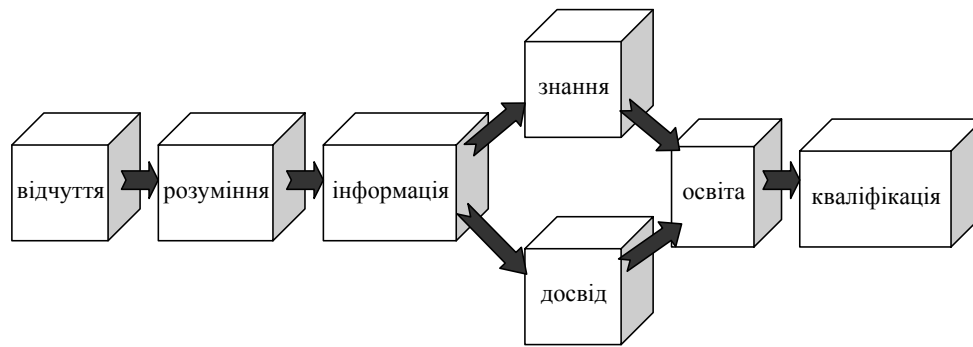

Рис. 1 Процес отримання освіти

Ще однією проблемою в процесі навчання є досвід. Механічне отримання знань без усвідомленого їх застосування не дасть ніякої користі при працевлаштуванні випускника навчального закладу. Тому важливим елементом є одночасний супровід теоретичної і практичної підготовки учасників навчального процесу.

На жаль, зараз у вищих навчальних закладах більше почала переважати теоретична підготовка. Причина цьому – простота контролю засвоєння знань через ті ж самі тести, наявність електронного доступу до джерел інформації. Практична частина навчального процесу ускладнюється зменшенням годин безпосереднього спілкування викладача зі студентом, більш формальним проходженням практики на підприємствах (організаціях).

Реалізація певної технології освітнього менеджменту повинна бути спрямована на підвищення ефективності всіх елементів навчального процесу. В її основі повинні лежати традиційні елементи технології менеджменту [3, с.21-22].

До них відносять професійну підготовку керівного складу організації, інформаційне забезпечення процесу управління і безпосередньо сам процес управління, який складається з функцій менеджменту, методів управління, процесу комунікацій і прийняття управлінських рішень.

Але, в зв'язку з тим, що освітній менеджмент є досить специфічною категорією, яка водночас має поєднувати в собі підсистеми управління освітнім закладом та управління процесом освіти, пропонується його технологію розглядати в розрізі цих двох підсистем, які взаємопов'язані і їх елементи тісно переплітаються один з одним. Неefективність однієї із підсистем або ігнорування якихось із елементів зведуть нанівець кінцеву мету освітнього менеджменту – отримання високого рівня освіти, який відповідає постійним змінам зовнішнього оточення, вимогам ринку праці.

Зупинимось на кожній складовій освітнього менеджменту більш докладніше.

Що стосується професійної підготовки керівного складу навчального закладу, то тут повинно враховуватись чисельність управлінців різного рівня, чіткий поділ функціональних обов'язків, від чого залежить і кількість спеціалістів, службовців, і допоміжного персоналу, що безпосередньо впливає на витрати і вартість освітніх послуг. Але всієї складовій повинен враховуватись і якісний показник безпосередніх виконавців навчального процесу: науково-педагогічних працівників. Залежно від рівня навчального закладу, повинен йти постійний процес оптимізації останніх, частина яких по відношенню до загальної чисельності працівників в еквіваленті повної зайнятості повинна складати не менше 80%. Логіка тут проста. Безпосереднім носієм інформації, знань, досвіду і є якраз науково-педагогічні кадри з відповідною підготовкою.

Під інформаційним забезпеченням в технології освітнього менеджменту повинно розумітись не тільки вчасне отримання якісної і достовірної інформації менеджерами освітнього закладу про його фінансовий стан, зміни якісного складу працівників, необхідність в підвищенні їх кваліфікації, поточні та кінцеві результати навчання учнів та студентів, але й максимальне використання новітніх інформаційних технологій, методичного забезпечення процесу навчання, його оптимізації з точки зору отримання необхідної інформації як для аудиторної, так і, особливо, для самостійної роботи.

Виконання загальних функцій менеджменту також необхідно розглядати як сукупність дій керівників навчального закладу, які спрямовані на дві підсистеми.

Так, функція „планування” повинна враховувати не тільки стратегічний розвиток навчального закладу (відкриття нових напрямків підготовки, спеціальностей, розширення матеріально-технічної бази і т.п.), але й вирішувати тактичні завдання стосовно розробки навчальних планів, їх оптимізації, планування навантаження викладачів. Треба враховувати, що деякі види діяльності викладацького складу, особливо наукова, не піддаються жорсткому плануванню, вимагають гнучкості і рухливості.

Виконання функції „організація” має оптимізувати структуру управління на всіх рівнях, кількість лінійних та функціональних підрозділів, визначити повноваження і відповідальність кожного керівника.

Мотивація є досить специфічним засобом впливу на ефективність роботи науково-педагогічного персоналу. Люди творчої праці є тією категорією, де матеріальне забезпечення складається не тільки з

можливостей задовольнити фізіологічні потреби в існуванні, але й складає підґрунтя для прояву інтелектуального потенціалу через можливість самоосвіти, підвищення рівня практичних знань, участі в наукових розробках, виданні статей, монографій, підручників.

Для учнів і студентів мотивація не повинна виступати тільки в межах справедливої оцінки їх знань, одержання стипендії, але й в наданні можливостей прояву здібностей, стимулювання активності в науковій роботі.

Контролююча функція досить широко повинна застосовуватись у всіх елементах освітнього менеджменту. Але не потрібно забувати, що контроль не є тільки автоматичним засобом фіксування якихось порушень, в його основі повинен лежати аналіз причин виникнення тих чи інших відхилень в управлінні чи навчальному процесі, розробка заходів з недопущення подібного в майбутньому.

Застосування методів управління в освітньому менеджменті потребує досить обережного, але цілеспрямованого впливу на весь навчальний заклад (кількість наказів, їх доцільність, однозначність). Економічні методи повинні поступово переважати чисте адміністрування. Особливу увагу необхідно звернути на соціально-психологічні методи: взаємовідносини викладачів зі студентами, залучення останніх до самоврядування. Особливого значення повинно набути приділення уваги виховній, роз'яснювальній, патріотичній роботі.

Процес комунікацій в освітніх закладах має ту ж саму функцію, що і в інших організаціях: створення ефективних каналів обміну інформації, прямого та зворотного зв'язку.

А ось прийняття управлінських рішень має свою специфіку. Адже всі рішення, які приймаються в освіті, спрямовані на людину, відчуваються практично одразу, їх помилковість впливає дуже швидко, що ніяк не підвищує авторитет керівництву закладу і часто сприяє або відвертому, або прихованому опору серед членів колективу.

Звичайно, реформування освітньої галузі в нашій країні не обмежується тільки підвищенням ефективності технології освітнього менеджменту. Проблема освіти охоплює всі верстви населення і тому вимагає вирішення ще цілого ряду проблем, таких як правова база, фінансування, інформатизація, працевлаштування і т.п.

Література

1. Бурий С.А. Сучасні проблеми освітнього менеджменту в Україні / С.А. Бурий // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3, т. 1. – С. 23–25.
2. Федуллова Л.І. Інноваційна економіка : [підручник] / Федуллова Л.І. – К. : Либідь, 2006. – 478 с.
3. Франчук В.І. Основи менеджменту : [навч. посібн.] / Франчук В.І. – Львів : Каменяр, 1997. – 97 с.

Надійшла 07.04.2011

УДК 37.01:004.9

М. В. ДИХА, Д. О. РИГА
Хмельницький національний університет

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ОСВІТИ ПІД ПРИЗМОЮ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ

У статті визначені напрями відставання розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно з її потенціалом і можливостями, світовими тенденціями. Обґрунтовано значення інформаційних технологій у вирішенні нових вимог до освіти, що обумовлені сучасними реаліями. Окреслені стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні.

In the articles certain directions of lag of re-erecting of informative society are in Ukraine by comparison to its potential and possibilities, world tendencies. Grounded value of information technologies in the decision of all new requirements to education, which are conditioned modern realities. The strategic aims of development of informative society are outlined in Ukraine.

Ключові слова: освіта, інформаційні технології, інформатизація, інформаційне суспільство.

Постановка проблеми. Визначальну роль у модернізаційних і трансформаційних процесах сучасного світу відіграє освіта. Одним з найважливіших напрямів реалізації сучасної освітньої парадигми є інформатизація освіти. У зв'язку з цим все більшої актуальності набуває використання інформаційно-комп'ютерних технологій у набутті знань і професійних умінь на різних рівнях системи освіти. Також у процесі переходу від традиційних методик викладання до навчання з використанням інформаційних технологій постає завдання пошуку та впровадження ефективних методів навчання, застосування інформаційних засобів в системі освіти, оптимальних щодо організації та результатів дидактичного процесу. Побудова ефективних систем інформатизації освіти з урахуванням світового досвіду, особливостей і реалій стану вітчизняної освіти – одна із актуальних і важливих наукових і практичних проблем.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивченню різних аспектів використання інформаційних технологій в освіті присвячені численні дослідження. Проблема інформатизації сучасного освітнього